

הארט השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת ויחי
תשפ"ד

גיליון 193

א לעבטיגער שפּת

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

לא דוחקים את השעה

פניני הפרשה

"ויחי יעקב בארץ מצרים" (מז כח)

הנה ידוע ד"ע **"יעקב"** רומז על מדרגה יותר נמוכה מ"ישראל". וזהו **"ויחי יעקב בארץ מצרים"** דגם **בארץ מצרים**, על האדם להתחזק בכל מה שיוכל לעשות טוב. ויעוין ב'**בליקוטי מוהר"ן**' (תורה ל"ג) על הפסוק (קהלת ז): **"ביום טובה היה בטוב וביום רעה היה רעה"**, דבכל דרגה יש להכניס טוב אפילו אם זה במדרגה יותר קטנה. וזהו בכאן **"ויחי יעקב" - לחיות את הטוב - לפי מדרגתו**, דזהו: דרגת **"יעקב"** - **"בארץ מצרים"** גם במצרים ובגלותו. ואפשר להוסיף דר"ת של **"ויחי יעקב בארץ מצרים"** הוא: **"ביום"**, ע"ד פסוק זה **"ביום טובה היה טוב וכו'**. כן **"יום"** רומז על **"אור"**, דגם במצרים יש להכניס **אור וחיות**.

"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה" (מ"ז, כ"ח)
"ויחי יעקב" כל חיותו ומעמדו של האיש הישראלי **"בארץ מצרים"** - בתוך מיצרי הגוף והנפש, ובכלל עבודתו בזה העולם, הוא **בשלושה דברים** שעליהם עומד העולם הכללי והפרטי, וכדברי חז"ל: (אבות א' א) **"על שלושה דברים העולם עומד על התורה והעבודה וגמילות חסדים"**. וזהו **"שבע עשרה"** שנה. גימטריא **"טוב"** רומז על **"תורה"**, שאין **טוב אלא תורה**, **"כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזוב"**. וארבעים ומאת שנה רומז על **קול "תפילה"** שכלול בה **ק"מ קולות** כמובא ב'**בליקוטי מוהר"ן**' (כ"ג ה) על הפסוק: **קלני מראש קלני מזרועי. קולי"** (עם הכולל) בגימטריא **"מאה וארבעים"**. **שבע שנים** כנגד ה-**ז'** מידות וספירות שהאדם צריך להידבק בהם להידמות לבוראו. וכדברי חז"ל מה הוא רחום אף אתה רחום וכו' רמז על **"גמילות חסדים"**.

"שים נא ידך תחת ירכי אל נא תקברני במצרים" (מ"ז, כ"ט)
פעמיים **"נא"**, אפ"ל שבפעם הראשונה: **"שים נא ידך תחת ירכי"**, משום **חומרת השבוע** כמובא בדברי חז"ל (גיטין ל"ה) בקפידת התורה בענין שבועה, **גם על הנשבע לאמת**. וכן הוא במדרש (תמיד רבה כ"ב א) **"אל הקבה לישראל לא תהיה סבורים שהותר לכם להשבע בשמי אפי' באמת"**. לכך היו צריך בקשה מיוחדת.
וה"נא" השני הוא על עצם הקבורה **"אל נא תקברני במצרים"** שידע את קשיי יוסף בתפקידו כמלך לעזוב את מצרים, ולקבור את אביו בארץ כנען.

כשדם מקשר את 'הזמן והמקום' - 'למעלה מהזמן והמקום' - שמאמין שהכל מלמעלה, אזי יש לו פרנסה בשפע, כי הוא מקושר לשרש ההשפעות שנמשך מלמעלה על-ידי אמונתו ובטחונו בה'. אבל כשהאדם מפריד בין הזמן והמקום, 'למעלה' מהם, הוא נתרחק משורש ההשפעות, וע"כ קשה לו למצוא פרנסתו, וזה בא לו בייגיעה גדולה, כי הוא נמשך יותר אחר הצימצום, אחר המקום והזמן. שנמשך אחר הזמן ביותר ודוחק את השעה, הוא נאחז ונתקשר ביותר לבחינת 'זמן ומקום', ונתרחק מ'למעלה' מהם, וע"כ נתרחק משורש ההשפעות, וע"כ השעה דוחקת, 'השעה' דייקא, שנתקשר ביותר לבחינת שעה וזמן. וע"כ יש לו דחק יותר. אך: 'וכל הנדהה מפני השעה נדחית מפניו', שמאמין שהכל מאתו ית', וכשיבוא זמנו יבוא פרנסתו בסיבה קלה, הוא מקושר ל'למעלה' מהזמן והמקום, וע"כ השעה נדחית מפניו, כי זוכה שיהיה לו פרנסה בזמן מועט ובקרב מקום. כי הוא סמוך ומקושר לשרש ל'למעלה' מהמקום והזמן.

עדיף להיות בעל חוב לעצמו מאשר לאחרים

ונסיים בדבריו בשיחות הר"ן (קל"ב), על חיסרון דחיקת השעה, שהאדם נעשה לפעמים בעל חוב, עד שהוא מוכרח להיות נוסע ומטולטל... שצריכים להסתפק במועט, ולהנהיג ביתו כפי השעה והזמן. ואם נדמה לו שצריך מלבוש, או לאשתו ובניו, אף על פי שמוכרח לו, אל ידחק השעה ללוות ולהקיף ולהיות בעל חוב, אך ימתין עד שיבוא עתו. וטוב לסבול דחק אפילו במזונות וכל שכן במלבושים ודירות וכו' ולא להיות בעל חוב. ומוטב שיהיה בעל חוב לעצמו, או לבני ביתו במלבושים, מלהיות בעל חוב לחנווני או לאחרים. כי בכל עניני פרנסה צריכין להמתין עד שיבוא עתו. כמו שכתוב: **"עיני כל אליך ישרו ואתה נתן להם את אכלם בעת"**.

בוודאי שעלינו לעשות חובתנו כלפינו ולביתנו, אך בל נעשה זאת בדחיקת השעה, נתאזר בהרבה סבלנות וכוחות של המתנה, ונמשיך מבוקשינו בתפילה ותחנונים, ובהרבה אמונה שהשפע משמים, נחכה ונתמין לכך ובעזרת השם בוא יבוא.

השבוע אנו קוראים בפרשה את הפסוק: **"ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים"**. ובדברי ה'מדרש' - המובא ברש"י, שביקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכיה, והתחיל אומר דברים אחרים. ב'מדרש הגדול' כותב על כך: זה הוא שאמר הכתוב כבוד אלוקים הסתר דבר (משלי כה) שני בני אדם נגלה להם הקץ ונתכסה מהן. ואלו הן יעקב ודניאל. יעקב דכתיב **"ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים"**, ונתכסה ממנו. ואמר: **"ראובן בכורי אתה"**. דניאל דכתיב: **"אתה דניאל סתום הדברים וחתום הספר עד אין קץ"** (דניאל יב). רבנן אמרי: שלש פעמים הוא אומר **"בשיר השירים"**: **"השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו ואם תעוררו את האהבה"**. אחת; שלא תמרדו באומות. ואחת; שלא תגלו את הקץ. ואחת; שלא תדחקו את הקץ, אלא **"אם יתמהמה חכה לו כי בוא יבוא לא יאחר"** (חבקוק ב ג).

תוכחת יעקב על דחיקת השעה

בדברי מוהר"ת (ליק"ה גזילה ה י) על דחיקת השעה בפרשייתנו: **"ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים"**. שבתחילה סבר יעקב שיהיה העת לגלות להם הקץ, ונסתלקה ממנו שכיה על שביקש לגלות את הקץ, שאז הבין שאי אפשר לדחוק את השעה בשום דבר, ובפרט בעניין הקץ האחרון... שזה נעלם מכל הצדיקים, ואפילו הצדיקים היודעים בזה קצת אסור לגלות, כי ליבה לפומא לא גליא, ואז הבין גודל הפגם של הדוחק את השעה אפילו אצל צדיקים גדולים. ולכך כשהתחיל להוכיח את ג' השבטים, העיקר היה בעניין דחיקת השעה, שאמר לראובן: **"פחז כמים אל תותר"**. שהלך בחיפזון ובהלה גדולה ובלבל יצועי אביו... כי ראובן היה בוודאי צדיק גדול, וכשארז"ל: **כל האומר ראובן קטא אינו אלא טועה**. רק שהפגם שלו היה שקינא קנאת אמו כשרז"ל, ועיקר הפגם שדחק את השעה... עד שאיבד עי"ז הכהונה והמלכות. גם שמעון ולוי שמכרו את יוסף, היה בפגם זה של דחיקת השעה במכירת יוסף, שראו שמביא את דיבתם רעה אל אביהם, וראו שיצאו ממנו ירבעם ואחאב, ע"כ לפי דעתם רצו להרגו, וכוונתם היה בשביל תיקון העולם... וכן שאר סבורות של טעות שהיה להם בזה. כי בוודאי היו צדיקים גדולים אך שגו בזה, בדחיקת השעה. וזהו שהוכיחם: שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרותיהם. כלי חמס דיקא, בחינת חמס וגזל, פגם של דחיקת השעה, של חמס וגזל לפני הזמן.

כל הדוחק את השעה - השעה דוחקתו

ועל חומרת דחיקת השעה, נוכל ללמוד מהמובא (ברכות דף טד): **"כל הדוחק את השעה השעה דוחקתו"**, וברש"י: כגון אבשלום שביקש למלוך בחזקה, והוא מת קודם זמנו. אך **"כל הנדהה מפני השעה, השעה נדחית מפניו"**, שמי שאינו דוחק את השעה לבקש שררה לעצמו, שעת מיתתו נדחית, ונוספות לו שנות חיים מחמת כן. (ועי' ש"ש עוד ע"כ).

כשאין דוחקים השעה מתחברים למעלה מהזמן בליקוטי הלכות (ריבית ג א) מבאר בשרש העניין של דחיקת השעה, לעניין שפע הפרנסה, בהסבירו:

שירת הפרשה

הַאֶסְפוּ וְאֶגִּידָהּ... אֲשֶׁר יִקְרָא... בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים
בְּמִדְרָשׁ עַל פֶּסֶחַ - דְּבִרְיֵי פְתוּבִים.
בְּקֶשׁ יַעֲקֹב לְגָלוּת הַקֶּץ וְנִסְתַּלְקָה מִמֶּנּוּ שְׂכִינָהּ
כִּי עַל פֶּן סוּד הַגְּאֻלָּה נִסְתַּרְתָּ וְיִכְסְּסָה.
אֶל לֹו לְאֶדָם לְדַחֵק אֶת הַשָּׁעָה מִפְּנֵי לְמִדִּים
וְזֹאת הַלְמוּד אֲמֹר לְקַטְנִים וְגַם לְגְדוּלִים.
כֹּל הַדּוּחֵק אֶת הַשָּׁעָה - הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ חֲלִילָה
אֶף אִם הִישִׁיעָה רְחוּקָה נִתְאָזַר בְּאֲמוּנָה וְהִמְתַּנָּה.

הַמִּשְׁךְ פְּנִינֵי הַפְּרָשָׁה

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה במושגת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו ז"ע

"אנכי אכלכל אתכם" (בראשית נ כ)

מעשה הצדקה של רבי נחמן ירוסלבסקי

איש חסיד היה רבי נחמן ירוסלבסקי, שבעת שלטון הקומוניסטי עלה יחד עם אביו הגדול רבי משה – לאחר נסים ופלאות מרובים לחון את עפר ארץ הקודש ולהשתקע בעיר הקודש ירושלים. ראה ר' נחמן ברכה במעשה ידיו. והוא לא החזיק את הברכה רק לעצמו. גמל דלים, פיזר נתן לאביונים. היה מלווה ליהודים בתשואות חן, בפרסיה נוחה של התשלומים, העיקר לעזור ולסייע. יש והלוואות לא נפרעו, ור' נחמן מבליג והופך אותן בעצם למתנה. מנהג טוב היה לו, לשגר אל בתי רבים מעניי עירך, תמיכות קבועות ומכובדות. הוא דחה מכל וכל רצון להודות לו באמרו בכנות: "להודות, צריך רק להשייט, ואנו רק עושים מה שהוא מצווה עלינו!!".

לא אחת היה מגיע אל הכולל של חסידי ברסלב, ומוסר לראש הכולל מעטפה גדושת מזומנים, מבלי שאף אחד יידע.

חסיד בעל חסד מייקירי חסידי ברסלב בארה"ב, נהג להתרים נדיבי עם בסכומים גדולים ולהגיע ירושלימה לקראת החגים, לחלק לעניי עיר הקודש. באחת השנים פגשו ר' נחמן וראה כי פניו אינן כתמול שלשום.

התעניין מה מעיק עליו והלה סיפר כי לא הצליח השנה לגייס את הסכום הנדרש, ולבו דווי על שייאלץ לאכזב את העניים שענייהם נשואות לסיוע הזה.

חקר אותו ר' נחמן איזה סכום חילק מדי שנה, וגבאי הצדקה נקב בסכום, שהיה נכבד. הלך והביא לו את הסכום מכספו, לבל יחסר המוג. מטרת חסד כפולה הייתה לו: לעזור לעניי קרתא דשופריא, ולתת לגבאי הצדקה את ההרגשה הטובה שמפעלו ממשיך לעשות חסד.

כאשר ישבה המשפחה שבעה עם פטירתו, נכנסו אנשים לנחם וסיפרו כיצד העמידם על רגליהם בהלוואות ובסיוע. סיפר בעל נגריה מצליחה, כי סיפר בשעתו לר' נחמן על רעיון שעלה בדעתו, לפתוח נגריה. אורו ענינו על האפשרות לסייע לזולת. עמד והצהיר: תאמר לי מה אתה צריך ואתן הכל! ליווה אותו לאורך כל הדרך, עד שהנגריה התבססה.

בן תשעים ושמונה היה ר' נחמן ירוסלבסקי ז"ל בפטירתו. "הוא היה עוסק בגמילות חסד וצדקה והכל בסתר ובצניעות מופלגת". והיה הדבר שבהלווייתו שנערכה בתנאי הזמן של 'הקורונה', לא נאמרו שבחים והספדים. בלי ספק כך הוא היה רוצה ללכת בדרכו לעלמא דקשוט מבלי שידברו עליו שבחים, שחים בני המשפחה!!". (יום היא"צ ט' טבת)

מסיבת חנוכה וחלוקת פרסי הצטיינות בתלמוד תורה ברסלב "אהבת משה"

"ויקח את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים" (מ"ח, א')
 "עמר" (עם הכולל) בגימטריא מאה ועשרים – רמז על ימי שני חיי האדם. עיקר חיי של האדם אלו בניו, כדבריהם (ב"ב קט"ז): שדוד שהשאיר בן כמותו לא נאמר בו מיתה, שכל המשאיר בנים אינו מת. וזהו המשכו של פסוק: "את מנשה ואת אפרים", "מנשה" רומז על מיתה, לשון "שכחה" – "גזירה על המת שישתכח מהלב". "אפרים" רומז על המשך החיים. שאף שהאדם מת - מנשה, אך בכל זאת יש את מהותו של "אפרים" שהוא ממשיך חיותו, וכדברי חז"ל (ב"ב קט"ז): על הפסוק "אשר אין חליפות למו" ש"ע"י שמשאיר בן - חיותו נמשך בזה העולם.

"אשר נתן לי אלוקים בזה" (מ"ח, ט')
 "בזה" גימטריא ארבעה עשר. יוסף רימז לאביו, שלבד מ"ב שבטים, ניתוספו ונכללו גם שני בניו, מנשה ואפרים - בין כלל שבטי ישראל.

"וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה" (מ"ח, ט')
 מי אלה" בגימ' "אלוקים" - גבורה וחוזק, בזכות מה זוכים ל"בני יוסף", למידת הקדושה והיסוד, רק בכח הגבורה והמסירות נפש, וכמאמרם (תמיד לב): הרוצה לחיות, ימית את עצמו. לעולם יגביר אדם יצ"ט על היצר הרע.

"ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות" (מ"ח, י')
 לכאורה קשה כפל לשון זה, הרי כבר כתוב בהמשך: "לא יוכל לראות", ובכלל יש להבין מהו לשון "כבדו".

ואפשר לומר בהקדם ע"פ פירושו של תרגום אונקלוס: "ועיני ישראל יקרן" לשון חשיבות ויקר, שאדרבה עיניו נתייקרו ונתעלו, בסוף ימיו. ובסמיכות לכך דבריהם (שבת קנב): זקני תלמידי חכמים שמזקינים דעתם מתישבת עליהם. וזהו: "עיני ישראל כבדו מזקן". עינים רומזים לחכמה - "ותפקחנה עיני שניהם" ע"ש החכמה נאמר (עיני ליקוטי מוהר"ן כז) - שחכמתו ודעתו נתעלה ונתייקר.

"יששכר חמר גרם" (מט יד)
 בדברי הקדושת לוי, שעיקר השכר המגיע לאדם הוא מחמת שרגל מנעוריו בתאוות הגופניות, כי בנפש השכל זוכה אחר ל"ג שנים של שקיעה בתאוות, וכשמשבר התאוות הגשמיות ועובד את ה' – מגיע לו שכר. אבל למי שאין תאוות החומריות לא מגיע לו שכר. וזה "יששכר חמר גרם" – אותיות י-ש-שכר, פירוש: החומריות שהוא משוקע בה מזכה אותו בשכר.

ואפ"ל בדבריו: בתיבת "גרם" – מלשון 'גרמא' – ש'חמור' – החומריות - הוא זה שגורם לו לשכר. כדבריו.

כן אפ"ל, ע"פ דברי התרגום 'אונקלוס' על "חמר גרם" עתיר בנכסין, ששבירת החומריות מזכה אותו לשכר. וכדבריו.
 "ויישם בארון במצרים" ... "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" (בראשית נ' כ"ו - שמות א' א')
 אפשר לחבר סיום ספר בראשית עם התחלת חומש שמות, שאף גם שאדם נמצא בתוך גשמיותו וירידתו – "בארון במצרים". העצה לכך היא: "ואלה שמות בני ישראל" ששים רבוא נשמות ישראל כנגד אותיות התורה (זוהר חדש שיר השירים) - שהיא כולה שמותיו של הקב"ה. שבכות התורה הקדושה יוצאים בני מכל מצריהם בר"ג. וזהו: "ואלה שמות.. הבאים מצרימה" שהתורה הקדושה מאירה לאדם גם בתוך מצרים, בתוך כל מעבריו וטומאתו.
 גם אפ"ל ש"שמות בני ישראל" מרמז על האחדות והתכללות, שבכחם ובזכותם להוציא את עם ישראל ממצריהם, מתוך הארון, ומתוך מצרים, כמבואר באריכות בדברי חז"ל ובספה"ק על מעלת האחדות וההתכללות.

זוית ראָפּה <<

אהר לזולת
נתחבר
ונתאגד,
וכך
תהיה
התמונה
מושלמת
ונאה!

מן הספארה הדיא ישיב ספאריים | התמדת התורה של רבי נתן מברסלב

לדין קדיים! השבוע היה יום היארצייט של הצדיק רבי נתן מברסלב, תלמידו הגדול והנאמן של רבנו נחמן מברסלב.
 דווי היה רבי נתן מאוד בשמירת זמנו היקר. היה עושה כל דבר בזריזות גדולה בכדי שישפיק ללמד הרבה בימי חייו, לבד משאר העבודות הקדושות בעבודת השם, והשפעתו לרבים. ואכן זכה רבי נתן לנצל היטב ימי חייו בלמוד התורה בהתמדתו הגדולה עד למאוד, והיה מסים כל שנה את כל הש"ס והשלחן ערוך, ועוד הרבה ספרים קדושים כפי שרבונו צוה עליו ללמד. בן זכה לחבר את ספרו הגדול "לקוטי הלכות" המבססים על כל ארבעה חלקי שלחן ערוך, שחידש בהם על-פי תורתו של רבנו מלקוטי מוהר"ן. שמונה פרקים מלאים וגדושים בחזוקים והתעוררות לעבודת השם, משולב בחידושים עמקים מכל חלקי תורתנו הקדושה. מעניין לצון שביום פטירתו ממש, עשה סיום על כל השלחן ערוך הגדול, עם כל הפרושים. בן בקש שיתנו לו לפני פטירתו ספר ה'תנ"ך" – שיקראו 'כל טוב' – ללמד בו. מכאן נוכל ללמד – גם אנו לשאף ולרצות שיהיה לנו "חלק" בכל דברי תורתנו הקדושה, גם ספרים ולמודים הנראים לנו כקשים, וגם למודים קלים.